

Leszek A. Wierzbicki
(Uniwersytet Marii Curie-Skłodowskiej, Lublin)

Posłowie litewscy na sejm nadzwyczajny 1672 roku

Badania nad reprezentacją sejmową Rzeczypospolitej Obojga Narodów w ostatnim czasie wzbudziły wyraźne zainteresowanie wśród historyków. Brakuje jednak całościowego zestawienia posłów biorących udział w sejmach Rzeczypospolitej szlacheckiej. Podjęto wprawdzie próbę sporządzenia spisu parlamentarzystów z tamtej epoki, lecz dotyczy ona jedynie Korony. Tymczasem brak podobnej inicjatywy odnośnie reprezentacji Wielkiego Księstwa Litewskiego, która przecież współuczestniczyła w tychże sejmach. W dużym stopniu jest to spowodowane szczupłością źródeł odnoszących się do terenów Wielkiego Księstwa Litewskiego, jakie znajdują się w zbiorach polskich, dotyczy to zwłaszcza instrukcji poselskich. Ponadto większość diariuszy sejmowych stosunkowo rzadko podaje parlamentarzystów litewskich, ograniczając się przeważnie do wymienienia tylko tych najaktywniejszych. Zresztą podają one przeważnie nazwiska i urzędy, a bardzo rzadko wspominają, jaki reprezentowali oni sejmik. Wyjątkiem są jedynie relacje spisywane przez samych Litwinów. Pomimo tych trudności możliwe jest sporządzenie spisu większości posłów litewskich, co pokazuje najlepiej zestawienie dokonane przez Stefanię Ochmann-Staniszewską i Zdzisława Staniszewskiego, obejmujące posłów litewskich z lat 1649-1668¹.

W przypadku obrad odbytych w latach 1669-1673, dysponujemy zestawieniem parlamentarzystów litewskich z sejmu koronacyjnego 1669 roku, sejmu zwyczajnego 1670 roku oraz zjazdu warszawskiego i sejmu pacyfikacyjnego 1673 roku². W sumie więc zestawiono posłów litewskich z połowy sejmów, jakie odbyły się za panowania króla Michała Korybuta Wiśniowieckiego.

¹ S. Ochmann-Staniszewska, Z. Staniszewski, *Sejm Rzeczypospolitej za panowania Jana Kazimierza Wazy. Prawo – doktryna – praktyka*, „Acta Universitatis Wratislaviensis”, no 2258, Historia CXLVII (2000), s. 383-399.

² K. Przyboś, *Posłowie na sejm koronacyjny króla Michała w 1669 roku*, „Studia Historyczne” R. XLI (1998), z. 3, s. 429-431; tenże, *Posłowie na sejm zwyczajny w Warszawie 9 IX – 1 XI 1670 roku*, „Studia Historyczne” R. XLIV (2001), z. 4, s. 664-667; L. A. Wierzbicki, *Posłowie Wielkiego Księstwa Litewskiego na*

Na sejmie nadzwyczajnym 1672 roku odbywającym się pod laską przedstawiciela Litwy, Wielkie Księstwo miało 50 swoich reprezentantów, gdyż na 24 sejmikach litewskich obierano 48 posłów, a do tego Litwini wybierali 2 swoich przedstawicieli w Inflantach³. Spośród posłów Wielkiego Księstwa, którzy brali udział w tych obradach, zdołano ustalić nazwiska 37 reprezentantów Litwy (czyli 74%), w tym jednego posła z ziemi inflanckiej. Zestawienie blisko $\frac{3}{4}$ parlamentarzystów litewskich było możliwe dzięki podpisom złożonym przez nich pod aktem prowincjonalnej konfederacji zawiązanej przez Litwinów 27 maja 1672 roku. Wymienia ona 27 posłów z obszaru Litwy i 1 z Inflant⁴. Pomocniczy okazał się również spis parlamentarzystów litewskich z kilku wiodących sejmików Wielkiego Księstwa⁵. Z kolei reprezentantów województwa połockiego znamy z instrukcji poselskiej tego sejmiku, która jest prawdopodobnie jedyną zachowaną w zbiorach polskich⁶. Zawodzą niestety pamiętniki i diariusze pisane przez Litwinów⁷, zaś Jan Antoni Chrapowicki wspominał tylko o posłach witebskich⁸. Niewielkie uzupełnienia wnoszą diariusze sejmowe⁹, których autorzy znali jedynie doświadczonych już parlamentarzystów litewskich. Natomiast nic nowego nie podają biogramy posłów litewskich znajdujące się w „Polskim Słowniku Biograficznym”, które zostały opracowane przeważnie przez A. Rachubę i T. Wasilewskiego.

W podanym niżej zestawieniu znajduje się komplet posłów z województw: wileńskiego, trockiego, smoleńskiego, połockiego i mściławskiego oraz powiatów, wołkowyskiego, witebskiego i brzesko-litewskiego. Znamy także pojedynczych przedstawicieli z księstwa żmudzkiego, powiatu nowogródzkiego i orszańskiego oraz ziemi inflanckiej. Nie zdołano natomiast ustalić żadnego z reprezentantów po-

zjazd warszawski i sejm pacyfikacyjny 1673 roku, „Teki Komisji Historycznej”, Oddział PAN w Lublinie, Vol. I (2004), s. 96-105.

³ W. Czaplński, *Sejm w latach 1587-1696*, [w:] *Historia sejmku polskiego*, t. I, pod red. J. Michalskiego, Warszawa 1984, s. 217-219; A. Rachuba, *Wielkie Księstwo Litewskie w systemie parlamentarnym Rzeczypospolitej w latach 1569-1763*, Warszawa 2002, s. 169.

⁴ *Konfederacja litewska na nadzwyczajnym sejmie 1672 roku*, wyd. A. Filipczak-Kocur, „Studia z Dziejów Państwa i Prawa Polskiego” t. 5 (2000), s. 131-137.

⁵ „Posłowie z ziem i województw Korony Polskiej i W. K. L.”, Biblioteka Naukowa Polskiej Akademii Umiejętności i Polskiej Akademii Nauk w Krakowie 368, k. 160-161 [dalej PAU PAN 368].

⁶ Kopia instrukcji województwa połockiego z 27 IV 1672. Biblioteka Czartoryskich w Krakowie 2108, s. 153-161 [dalej Czart. 2108].

⁷ J. W. Poczobut Odlanicki, *Pamiętnik [1640-1684]*, oprac. A. Rachuba, Warszawa 1987, s. 268; A. D. Skorobohaty, *Diariusz*, oprac. T. Wasilewski, Warszawa 2000, s. 118; Z kolei Grzegorz (Hrehory) Szyrma w swoim diariuszu pominął zupełnie ten sejm, choć wymienił posłów pińskich na sejm zwyczajny 1672 roku. Biblioteka im. Zielińskich Płockiego Towarzystwa Naukowego w Płocku R. 113, k. 4.

⁸ *Dyaryusz wojewody witebskiego Jana Antoniego dwóch imion Chrapowickiego*, wyd. J. Rusiecki, Warszawa 1845, s. 283.

⁹ *Diariusz seymu warszawskiego w roku 1672 drugiego*, wyd. F. Kluczycki, Kraków 1880. Wydawnictwo to jest oparte na diariuszach: Biblioteki Czartoryskich w Krakowie 172, Biblioteki Jagiellońskiej w Krakowie 3567 i Biblioteki Naukowej Polskiej Akademii Umiejętności i Polskiej Akademii Nauk w Krakowie 1070; wykorzystano również najlepszy diariusz tych obrad z Biblioteki Ossolińskich we Wrocławiu 247, k. 213-253v [dalej Ossol. 247].

wiatu słonimskiego, a zwłaszcza z województwa mińskiego, chociaż jeden z diariuszy potwierdza obecność posłów rzeczyckich, mińskich i mozyrskich¹⁰.

Województwo wileńskie:

Powiat wileński:

Kazimierz Mintowt Czyż, podkomorzy wileński¹¹

Kazimierz Stanisław Dąbrowski, cześnik i pisarz grodzki wileński¹²

Powiat oszmiański:

Samuel Hieronim Kocieł (Kocioł), podkomorzy oszmiański¹³

Józef Bogusław Słuszka, starosta rzeczycki¹⁴

Powiat lidzki:

Jan Stanisław Kurcz, chorąży lidzki¹⁵

Aleksander Jan Mosiewicz, pisarz ziemski lidzki¹⁶

Powiat wiłkomierski:

Wawrzyniec Michał Poczobut Odlanicki, podsędek wiłkomierski¹⁷

Krzysztof Komorowski¹⁸

Powiat brasławski:

Piotr Michał Pac, starosta wieloński¹⁹

Stefan Wojciech Czarniawski, starosta marienhauski²⁰

Województwo trockie:

Powiat trocki:

Ferdynand Jan Ror, podstoli trocki²¹

Samuel Władysław Turłaj, podwojewodzi trocki²²

Powiat grodzieński:

Jan Kazmierz Kierdej, marszałek grodzieński²³

Wawrzyniec Stefan Rukiewicz, podkomorzy parnawski i sędzia grodzki grodzieński²⁴

¹⁰ Ossol. 247, k. 240.

¹¹ *Konfederacja litewska...*, s. 135; PAU PAN 368, k. 160v.

¹² *Tamże; Diariusz seymu...*, s. 6; Ossol. 247, k. 239, 246; K. Piwarski, *Dąbrowski Kazimierz Stanisław*, „PSB” t. V (1939-1946), s. 16.

¹³ *Diariusz seymu...*, s. 94.

¹⁴ *Konfederacja litewska...*, s. 135; W PAU PAN 368, k. 160v, występuje on mylnie jako starosta skrzyszewski; A. Rachuba, *Słuszka Józef Bogusław*, „PSB” t. XXXIX (1999-2000), s. 144.

¹⁵ *Konfederacja litewska...*, s. 135.

¹⁶ Ossol. 247, k. 246.

¹⁷ *Konfederacja litewska...*, s. 135.

¹⁸ *Tamże*.

¹⁹ *Tamże*.

²⁰ *Tamże*.

²¹ *Tamże; A. B. Zakrzewski, Sejmiiki Wielkiego Księstwa Litewskiego XVI-XVIII wieku. Ustrój i funkcjonowanie: sejmik trocki*, Warszawa 2000, s. 221.

²² *Tamże; Ossol. 247, k. 229v; Konfederacja litewska...*, s. 135 - 136.

²³ *Tamże*, s. 136; PAU PAN 368, k. 160v; *Diariusz seymu...*, s. 90, (Uzupełnienie, s. 3); Ossol. 247, k. 224v, 236v; T. Wasilewski, *Kierdej Jan Kazimierz*, „PSB” t. XII (1966-1967), s. 426.

Powiat kowieński:Jan Stanisław Szukszta, podsędek kowieński²⁵Jerzy Aleksander Skorulski, starosta kormiałowski²⁶**Powiat upicki:**Jan Michał Wołmiński, skarbnik upicki i sędzia grodzki żmudzki²⁷Stanisław Kazimierz Stejgwił Laudański, podstoli wendeński²⁸**Księstwo żmudzkie:**Michał Eustachy Stankiewicz, ciwun ejragolski²⁹

Drugi poseł nieustalony

Wojwództwo smoleńskie:**Powiat smoleński:**Michał Leon Drucki Sokoliński, pisarz wielki litewski, marszałek poselski³⁰Malcher Kazimierz Dunin Głuszyński, wojski smoleński³¹**Powiat starodubowski:**Aleksander Jerzy Vorbek Lettow, stolnik starodubowski³²Jan Kazimierz Wołłowicz, starosta chwejdzański³³**Wojwództwo połockie:**Jozafat Newelski, stolnik połocki³⁴Jan Aleksander Kublicki, pisarz grodzki połocki³⁵**Wojwództwo nowogródzkie:****Powiat nowogródzki:**Frąckiewicz Radziwiński Stefan, chorąży nowogródzki³⁶

Drugi poseł nieustalony

Powiat słonimski:

Posłowie nieustaleni

²⁴ *Konfederacja litewska...*, s. 136; W PAU PAN 368, k. 160v, występuje jako pisarz grodzki grodzieński Karkiewicz; Ossol. 247, k. 221v.

²⁵ *Konfederacja litewska...*, s. 136.

²⁶ Tamże.

²⁷ Tamże.

²⁸ Tamże.

²⁹ Tamże; A. Rachuba, *Stankiewicz Michał Eustachy*, „PSB” t. XLII (2003-2004), s. 200.

³⁰ *Konfederacja litewska...*, s. 135; *Diariusz seymu...*, s. 5; A. Rachuba, *Sokoliński Michał Leon*, „PSB” t. XL (2000-2001), s. 47.

³¹ *Konfederacja litewska...*, s. 136.

³² Tamże.

³³ Tamże.

³⁴ *Czart.* 2108, s. 153; *Diariusz seymu...*, s. 20; Ossol. 247, k. 228, 229.

³⁵ *Czart.* 2108, s. 153.

³⁶ *Diariusz seymu...*, s. 92; A. Przyboś, *Frąckiewicz Radziwiński Stefan*, „PSB” t. VII (1948-1958), s. 100.

Powiat wołkowyski:Jan Kazimierz Drozdowicz, stolnik wołkowyski³⁷Aleksander (Jan) Owsiany, podstoli wołkowyski³⁸**Województwo witebskie:****Powiat witebski:**Dadzibog Jerzy Łukomski, podczasz i wójt miński³⁹Teodor Felicjan Łukomski⁴⁰**Powiat orszański:**Włodzimierz (Jan) Podbereski⁴¹

Drugi poseł nieustalony

Województwo brzesko-litewskie:**Powiat brzesko-litewski:**Kazimierz Julian Puchalski, pisarz dekretowy litewski⁴²Konstanty Jan Szuyski (Szuyski), pisarz ziemski brzesko-litewski⁴³**Powiat piński:**Stanisław Ciechanowicz, wojski piński⁴⁴

Drugi poseł nieustalony

Województwo mścislawskie:Maciej Wojna Kamiński, podkomorzy mścislawski⁴⁵Jerzy Suchodolski, pisarz ziemski mścislawski⁴⁶**Województwo mińskie:****Powiat miński:**

Posłowie nieustaleni

Powiat mozyrski:

Posłowie nieustaleni

Powiat rzeczycki:

Posłowie nieustaleni

Ziemia inflancka:Paweł Michał Świdorski, stolnik nowogródzki⁴⁷³⁷ *Konfederacja litewska...*, s. 136; PAU PAN 368, k. 161.³⁸ Tamże.³⁹ *Dyaryusz wojewody...*, s. 283, 290 - 291; T. Wasilewski, *Łukomski Teodor Felicjan*, „PSB” t. XVIII (1973), s. 561.⁴⁰ Tamże.⁴¹ *Konfederacja litewska...*, s. 136 - 137.⁴² Ossol. 247, k. 230v; PAU PAN 368, k. 160v.⁴³ Tamże; Ossol. 247v, k. 221v, 242v.⁴⁴ *Konfederacja litewska...*, s. 137.⁴⁵ Tamże; Ossol. 247, k. 240v.⁴⁶ *Konfederacja litewska...*, s. 137.⁴⁷ Tamże; *Diariusz seymu...*, s. 15.

Posłem inflanckim był też prawdopodobnie Jan Andrzej Plater, starosta dynebur-
ski;⁴⁸

⁴⁸ T. Wasilewski, *Plater Jan Andrzej Henryk*, „PSB” t. XXVI (1981), s. 658.

Summary

Leszek A. Wierzbicki, Lithuanian's Members of Diet for Extraordinary Sejm of 1672

A piece of work shows the results of sources query by means of which it was possible to identify great number of Members of Diet of the Grand Duchy of Lithuania for the Extraordinary Sejm of 1672. The Grand Duchy of Lithuania had 50 representatives because at the Lithuanian's Sejms 48 Members of Diet were elected and the Lithuanian chose 2 more representative in Livland. Among the Members of Diet of the Grand Duchy of Lithuania, who took part in those proceedings, 37 names of representatives from Lithuania (i.e. 74%) were settled including one Member of Diet from Livland territory. The list given cover a set of Members of Diet from the following voivodships: Vilnius voivodship, Trock voivodship, Smoleńsk voivodship, Połock voivodship and Mścisław voivodship as well as Poviats of Wolkowysk, Vitebsk and Brest-Lithuanian and particular representatives of Żmudź Duchy, Nowogród Poviats and Orszański Poviats as well as Livland territory.

Резюме

Leszek A. Wierzbicki, Литовские делегаты на чрезвычайный сейм 1672 г.

Работа представляет результаты розыска в источниках, благодаря которому автору удалось идентифицировать значительное количество делегатов Великого Литовского Княжества на чрезвычайный сейм 1672 г. Великое Литовское Княжество имело 50 делегатов – на 24 сеймиках избиралось 48 делегатов и, кроме того, литовцы выбирали 2 представителей в Инфлянтах (Лифляндии). Среди делегатов Великого Литовского Княжества, которые принимали участие в заседании, удалось определить 37 представителей Литвы (те. 74%), в том числе одного делегата Лифляндии. В представленном списке указаны все делегаты из воеводств: виленского, троцкого, смоленского, полоцкого, мстиславского и уездов: волковыского, витебского и брестско-литовского, а также отдельные делегаты из жмудского княжества, новгородского и оршанского уездов и лифляндской земли.

